

Maloljetnička restitucija* u Sjedinjenim Državama: »Pravda« za žrtve?

Sudipto Roy i Jeffrey Schrink

Dept. of Criminology, Indiana State University

Sažetak

Programi restitucije za maloljetne delinkvente primijenjuju se u SAD od kasnih sedamdesetih godina. Restituciju izriču suci za maloljetnike i počinitelj najčešće financijski nadoknađuje štetu žrtvi. Praksa restitucije danas je uklopljena u američki maloljetnički pravni sustav. Izvorni cilj ovog programa je vratiti žrtve u stanje prije njihove viktimizacije. Uvođenje ovih programa u naš maloljetnički pravni sustav mogao bi optimističnog promatrača navesti na zaključak da je žrtvino pravo na rekompensaciju štete od strane počinitelja dobro uklopljeno u pravni proces. Problem proizlazi iz činjenice da je ishod tih programa u konfliktu s vladajućom filozofijom američkog maloljetničkog pravnog sustava – kažnjavanjem, zatvaranjem i, po mogućnosti, sprečavanjem. U ovom članku, autor kritički procjenjuje praktičnost ovih programa u ostvarivanju »pravde« za žrtve.

Ključne riječi: programi restitucije, maloljetni delinkventi, Sjedinjene Američke Države

Uvod

Restitucija pretpostavlja da temeljem odluke suca za maloljetnike počinitelj delikta žrtvi nadoknadi, odnosno plati načinjenu štetu. Kako tvrdi Schafer (1972:26), »restitucija je nešto što zahtijeva određeni napor od prijestupnika, i posebno je korisna za jačanje njegovog osjećaja odgovornosti«. Praksa restitucije putem sudske odluke danas je uklopljena u američki maloljetnički pravni sustav zajedno s drugim sankcijama, kao što je npr. probacija (Roy, 1995). Zastupnici prava žrtava tvrde da je u slučaju imovinskih delikata primarni interes žrtava financijska nadoknada. Izvorno, cilj restitutivnih sankcija bio je vraćanje žrtava na uvjete koji su postojali prije viktimizacije (Upson, 1987). Friedman (1985) i Zehr (1989) također smatraju restituciju kaznom koja nastoji ostvariti »pravdu« za žrtve. Osim toga, smatra se da je sam čin nadoknade ne samo punitivan, već i rehabilitativan, jer je maloljetnik prisiljen da popravi štetu počinjenu krimi-

nalnim činom (Finn i Lee, 1987). Upotrebom restitutivnog kažnjavanja država nastoji jasno definirati retribuciju s jedne, te odvratanje i rehabilitaciju s druge strane.

U skladu s time, od kasnih 1970-tih uporabi maloljetničke restitucije u Sjedinjenim američkim državama pridaje se značajna pozornost.

Od kasnih 1970-tih, zamjetan pomak u američkom maloljetničkom pravnom sustavu bio je uvođenje prava žrtava u sudski proces. Zastupnici prava žrtava tvrde da ih žrtve imaju, baš kao i prijestupnici. Primjerice, Margery Fry (1951), vodeća britanska penologinja, ističe da žrtve imaju pravo na financijsku naknadu za zločine koji su počinjeni nad njima. U SAD, donesen je niz članaka na federalnim i državnim razinama koji se odnose na restituciju. Uvođenje restitutivnih sankcija u naš maloljetnički pravni sustav mogao bi optimističnog promatrača navesti na zaključak da su prava žrtava na najboljem putu prema dobroj uklopljenosti u pravni proces. Problem je, međutim, u tome što je

* Termin nije preveden na hrvatski jezik jer je iz cjelokupnog teksta jasno vidljivo njegovo kompleksno poimanje u anglosaksonskoj teoriji i praksi, a prema Mažuraniću (1975:1063) riječ »restitucija« ima značenje povrata.

takvo kažnjavanje u konfliktu s trenutačnom filozofijom maloljetničkog pravnog sustava – kažnjavanjem, zatvaranjem, i možda, sprečavanjem.

Svrha ovoga rada je, stoga, pružanje kritičkog osvrt na utjecaj maloljetničke restitucije na žrtve od kasnih sedamdesetih godina. Kao prvo, prikazan je razvoj restitutivnog kažnjavanja u SAD i terorijska racionala (cilj orijentiran prema žrtvi). Nakon toga, razmotrena je primjena restitutivnih programa. Zatim je dan prikaz empirijskih studija maloljetničkih programa koji su fokusirani na žrtve. Konačno, rad preispituje cilj restitucije i ističe probleme koji se javljaju prilikom primjene.

Restitutivni zakoni i teorijska racionala za restituciju

Iako je nekoliko država počelo koristiti restituciju krajem sedamdesetih godina, u SAD nije bilo federalnog ozakonjenja restitucije sve do 1981. godine. 1982. godine Predsjednikov Odred za žrtve zločina posebno je preporučio da suci presude restituciju u svim slučajevima u kojima su žrtve pretrpjele financijske gubitke. Odred je preporučio (Izvršna i Pravna preporuka 10) da

bi ozakonjenje trebalo biti učinjeno sa svrhom: osiguravanja svjedočenja žrtve; osiguravanja zaštite žrtve od zastrašivanja; osiguravanja izvršenja restitucije; razvoja i primijene smjernica za poštenu tretman žrtvi zločina (str. 33).

Slijedeći preporuku, iste godine je federalna vlada donijela restitutivni zakon – članak o zaštiti žrtava svjedoka (VWPA – Victim Witness Protection Act). Drugi značajan federalni zakon tijekom 1980. bio je članak o žrtvama zločina (VOCA – Victims of Crime Act). Najveći doprinos VOCA bio je osnivanje Fonda za žrtve zločina. Ovaj fond, koji je originalno iznosio 100 miliona \$, osnovao je državnu naknadu za žrtve i programe pomoći žrtvama (Doerner i Lab, 1995). Nadalje, tijekom ranih devedesetih, prava žrtava poboljšana su donošenjem Zakona o kontroli zločina (CCA – Crime Control Act) 1990. godine (Doerner i Lab, 1995).

Značajna komponenta CCA bio je članak o pravima žrtve i restituciji. Jedan od najznačajnijih aspekata CCA bila je vjerojatno kreacija federalnog popisa prava žrtava zločina; jedno od prava bilo je pravo žrtve na restituciju od strane počinitelja zločina. Najnoviji federalni zakon koji propisuje restituciju je članak o kontroli nasilnih delikata i provođenju zakona (VCCLEA – Violent Crime Control and Law Enforcement) iz 1994. (SAD, Pravni odjel, 24. 09. 1994). Ovaj članak propisuje da osim u slučaju imovinskih delikata, restitucija bude isplaćena i žrtvama seksualnog zlostavljanja i delikata vezanih uz dječju pornografiju. Prijestupnik mora žrtvi

isplatiti potpunu štetu, uključujući cijenu medicinskih usluga, psihijatrijskog tretmana i odvjetničkih honorara. Uz federalni, većina država donijela je i državne zakone o restituciji. Primjerice, 1991. godine država Ohio uključila je restituciju za žrtve u Revidiranom zakonu Ohia (Doerner i Lab, 1995). Globalno govoreći, u situaciji u kojoj je restitucija uvedena na federalnoj i državnim razinama, znatno su povećani izgledi žrtava za kompenzaciju počinjene štete.

Zastupnici žrtava tvrde da žrtva mora «osjetiti» pravdu (Zehr, 1989). «Restitucija pruža izvanrednu priliku za zadovoljenje te potrebe. Ona je mehanizam kojim se reintegriraju interesi žrtve u pravni sustav, pridonosi državnom interesu za rehabilitiranje prijestupnika, te ostvaruje kazna» (Galaway, 1988:3). Uz kažnjavanje onih koji čine zločine, žrtvama se daje mogućnost da osjete izvršenje pravde putem direktne naknade od strane počinitelja. Prema zastupnicima restitucije, nadoknađujući cilj restitucije očituje se u tome što ova kazna pruža žrtvama «mogućnost da nadoknade sve relevantne gubitke» koji su se dogodili tijekom viktimizacije (McGillis, 1986:66). «Restitutivno kažnjavanje odgovara povećanom interesu za žrtve zločina tako da pruža potencijal za nadoknadu štete počinjene žrtvama» (Roy, 1990:32).

Primjena maloljetničkih restitutivnih programa

Slijedeći federalno zakonodavstvo, restitutivno kažnjavanje počelo se koristiti u SAD i za maloljetne delinkvente. Ova je kazna korištena kao posebna sankcija ili kao dodatni uvjet probaciji ili intenzivnoj superviziji maloljetnika. Od tri tipa restitucije koji postoje u SAD (financijska nadoknada, društveno koristan rad, rad za žrtve), prva dva tipa koriste se pretežno kod maloljetnih delinkvenata.

U SAD, programe restitucije za maloljetnike provode dvije vrste agencija – javne i privatne. Javne programe koriste uglavnom sudovi za maloljetničku probaciju ili obiteljski sudovi. Privatne programe (npr., programi pomirenja žrtava i počinitelja) provode privatne neprofitne organizacije kao što je PACT (Prisoners and Community Together – Zastvorenici i društvo, zajedno) u Valparaisu i Michigan City-ju u Indiani, te u Centru za prava zajednice u Elkhartu, Indiana.

Programi temeljeni na sudu funkcioniraju na dvije razine – preliminarna presuda (neformalna) i naknadna presuda (formalna). Primjerice, u Kalamazoo okrugu, Michigan, Okružni sud za maloljetničku probaciju provodi restituciju u početnoj fazi (Roy, 1993). Ovaj program daje sudu mogućnost presude kada je žrtva pretrpjela gubitak ili ošteće-

nje imovine. Glavni su ciljevi sljedeći: sudionici bi trebali biti odgovorni za prijestupe; žrtvama bi trebala biti pružena financijska nadoknada od strane prijestupnika; maloljetnici bi trebali ispuniti uvjete ugovora o restituciji; konačno, sve bi trebalo utjecati na smanjenje recidivizma (Roy, 1993). Značajna pojedinost u ovom programu je ta što se prijestupnici ne sreću licem u lice sa žrtvama. Ugovor o restituciji potpisuju probacijski službenik i maloljetnik. Zanimljivo je da se sudjelovanje u ovim neformalnim programima za maloljetnike temelji na načelu dragovoljnosti. Suprotno tome, u formalnim programima, sudjelovanje je obvezatno.

Kao što je već spomenuto, privatne programe kao VORP provode privatne agencije. Trenutačno u zemlji postoji više od sto VORP programa. Bit VORP procesa je susret licem u lice žrtve i počinitelja. Primjerice, maloljetnički slučajevi prijavljuju se Maloljetničkom sudu Elkhart Okruga nakon presude (Roy, 1993). Nakon analize prijave, osoblje VORP-a kontaktira žrtvu i počinitelja. Tada se objašnjava program i zahtijeva suradnja. Ako se obje strane slože, slučaj se prepušta dobrovoljcu obučenom za posredovanje u takvim slučajevima. Tako se žrtva i počinitelj susreću licem u lice u prisustvu posrednika. U tim susretima objašnjavaju se činjenice slučaja, pregovara o restituciji i postiže se dogovor o prirodi i količini nadoknade. Posredovanje i pomirenje bi trebali učiniti prijestupnika svjesnim i odgovornim za prijestupe i financijsku nadoknadu štete. U vezi privatnih programa kao što je VORP, Zehr (1982:66-67) tvrdi:

Tijekom VORP procesa, prijestupnik se smatra osobno odgovornim. Na jedinstven način, on je prisiljen na suočavanje sa stvarnim posljedicama svojih djela, na učenje humane dimenziju specifičnog kriminalnog čina ... Pored toga, prijestupnik se potiče na preuzimanje odgovornosti za svoje postupke.

Na ovome mjestu treba primijetiti neke značajne aspekte VORP programa. Kao prvo, sudjelovanje je dobrovoljno za obje strane. Drugo, nakon dogovora, potpisuju se ugovori o restituciji. Osim toga, proces VORP ne uključuje službenike iz agencija krivičnog prava.

Empirijske studije maloljetničkih programa u SAD

Empirijske studije maloljetničkih programa restitucije provode se od kasnih sedamdesetih godina. Većina je usmjerena na postotak uspješnih izvršenja ugovora od strane prijestupnika.

U evaluaciji Nacionalne inicijative za maloljetničku restituciju tijekom kasnih sedamdesetih, utvrđeno je preko 86% uspješno ispunjenih restitucijskih programa (financijska nadoknada i društveno

koristan rad). O nalazima ove evaluacije izvješćuju Armstrong i sur. (1983).

Istraživanja provedena tijekom 1980-tih i 1990-tih godina pružaju slične nalaze, a u nekim slučajevima, postoci uspješnih ispunjenja bili su i značajno viši. Primjerice, Haarman i Covington (1981) utvrđuju u Jefferson Okrugu, Kentucky, uspješnost od 90.9%. Ukupno gledajući, postoci uspjeha kreću se od 57% do skoro 100%. Visoki postoci uspjeha utvrđeni su u okruzima Summit i Lucas u Ohiju (98% i 92%; Fishbein i sur., 1984), Maloljetničkom restitutivnom centru Lyme okruga u Connecticutu (89.8%, Crotty i Meier, 1980), okrugu Lake, Indiana (82%; Roy, 1995), okrugu Ada, Idaho (79%; Schneider, Schneider i Evers, 1981) i Kalamazoo okrugu, Michigan (78%; Roy, 1993). Najimpresivniji je bio rezultat okruga Orange, California; Binder i Shichor (1982) izvješćuju o skoro 100% uspjeha.

Ipak, nekoliko programa pokazalo je manju uspješnost u pogledu nadoknade štete. Radi se o Projektu maloljetničke restitucije u Orleans Parish-u, New Orleans, Luisiana. Hunt (1981) je utvrdio uspješnost od samo 57%. Također, Beck-Zierdt (1980) je u svojoj studiji tri okruga u Minnesoti utvrdila uspješnost od svega 66%. Nadalje, Wilson (1983) izvješćuje o uspješnosti projekta restitucije okruga Ventura, California, od 65%.

Sve spomenute studije bile su provedene na sudskim programima maloljetničke restitucije. VORP programi mnogo su rjeđe evaluirani. Coates i Gehm (1985) proveli su evaluaciju šest VORP programa u Indiani. U tih šest programa provedeno je oko 90% restitucijskih ugovora. Međutim, autori nisu dali podatke odvojeno za odrasle i maloljetnike. Umbreit (1992) je proveo jednu studiju VORP koja je bila fokusirana na zadovoljstvo klijenata. I žrtve i počinitelji iskazali su visoke stupnjeve zadovoljstva. Oko 95% žrtava i 87% počinitelja vjerovali su da bi VORP trebao biti korišten kao alternativa tradicionalnom kažnjavanju. Međutim, studija Umbreita i Coatesa (1992) u Minneapolisu i Albuquerqueu pronašla je uspješnost od 70% i 57%.

Sve navedene studije maloljetničkih programa izvješćuju o postocima ispunjenih ugovora ili plaćanju žrtvama. Važno ograničenje ovih studija bilo je u tome što istraživači nisu razdvojili recidiviste od prvi puta osuđenih. Programi maloljetničke restitucije uključuju obje kategorije prijestupnika. Empirijske studije morale bi pružiti podatke o obje skupine.

McGillis (1986), Galaway (1988) i Schneider i Warner (1989) tvrde da su privatni programi kao VORP učinkovitiji od javnih po pitanju ostvarenja restitucije prema žrtvama. Prema ovim znanstvenicima, vjerojatnost izvršenja restitucije veća je u privatnim programima, jer u javnim programima nema susreta licem u lice.

Tijekom ranih devedesetih, Roy (1993) je proveo usporednu studiju privatnog programa u Kalamazoo okrugu, Michigan, i javnog programa VORP u okrugu Elkhart, Indiana. Utjecaj programa mjereno je u uvjetima nadoknađujućeg cilja restitucije, odnosno plaćanja žrtvama od strane počinitelja. Između ova dva programa nisu pronađene značajne razlike u učinkovitosti. Značajna je činjenica bila što je u oba programa sudjelovanje bilo dragovoljno; u skladu s tim, čini se da je dragovoljnost značajan činitelj za ispunjenje ciljeva restitutivnih programa. Osim toga, pokazalo se da maloljetnici koji su i prije bili osuđivani nisu toliko uspješni kao maloljetnici bez ranijih evidencija.

Globalno govoreći, većina studija o restituciji bila je usmjerena na nadoknađujući cilj restitucije; sve su navodile postotke maloljetnika koji su ispunili uvjete ugovora. Ipak, većina nije razlikovala recidiviste od prvi puta osuđenih. Istraživanja ove dvije skupine nužna su kako bi se mogla provoditi selekcija prijestupnika. Također, u slučajevima neuspjeha, većina studija previdjela je ispitati koja su obilježja (socijalno-individualna, programska) dovela do neuspjeha. Ako je restitucija prioritet, ovo su značajna pitanja za selekciju prijestupnika za restitutivne programe.

Nadoknađujući ciljevi i poteškoće u njihovom ostvarenju

Već je ranije spomenuto da su u SAD tijekom osamdesetih godina doneseni različiti federalni i državni restitutivni zakoni. Prema tim zakonima, maloljetnicima i njihovim roditeljima može biti sudski naređeno da financijski nadoknade štetu žrtvi zločina. U idealnom slučaju, ove kazne pružaju mogućnost žrtvi da financijski nadoknadi štetu koja joj je počinjena:

Ovo poglavlje pruža kritički osvrt na utjecaj ove kazne na žrtve zločina i ističe probleme u postizanju nadoknađujućih ciljeva restitucije.

Kao prvo, rasprava o nalazima empirijskih studija u SAD indicira da bez obzira na vrstu programa svi sudionici nisu ispunili svoje restitutivne obveze. Na donjem kraju kontinuuma uspješnosti ispunjenja programa nalaze se dva programa – Projekt maloljetničke restitucije u Orleans Parish, New Orleans (Hunt, 1981) i program u Albuquerque, New Mexico (Umbreit i Coates, 1992), s 57% uspješnosti. Zanimljivo je da je prvi javni, a drugi privatni program. Na gornjem kraju kontinuuma nalazi se program okruga Orange, California (Binder i Shichor, 1982), sa skoro 100% uspjeha.

U pogledu izvršenja restitucijskih ugovora postoje dva problema. Provoditelji programa, čini se, koriste termin »izvršenje« u širokom smislu. Nije,

naime, jasno znači li to potpunu ili samo djelimičnu financijsku nadoknadu štete. Drugim riječima, ciljevi restitutivnih programa nisu jasno definirani.

Drugi je problem u tome što se u slučaju recidivista izgledi za nadoknadu štete žrtvama smanjuju. Restitucija je, između ostalog, punitivna sankcija. Van den Haag (1985:86) tvrdi »da bez kazne vjerojatno neće doći niti do rehabilitacije«. Dakle, izvršenje restitutivnih zahtjeva trebalo bi biti obvezatno, kako bi prijestupnik osjetio odgovornost za počinjeni delikt.

Drugo, zakonska ograničenja visine kompenzacije štete predstavljaju dodatnu poteškoću za restituciju. Primjer za to nalazimo u državi New York. Članak 60 izriče da financijska nadoknada ne bi trebala prelaziti 5000\$ za delikte i 1000\$ za prekršaje. Drugi primjer je zakon u državi Michigan, koji navodi da visina restitucije ne smije prelaziti 2500\$ za delikte i prekršaje. Naravno, moguće je da štete prelaze ove svote.

Treće, ostvarenje »pravde« za žrtvu otežano je zbog naglaska maloljetničkog pravnog sustava na zatvaranje i onesposobljavanje koji je u suprotnosti sa odlukama o izvršenju restitucije. »Težnja za retribucijom i onesposobljavanjem dovodi do odluke o zatvaranju prijestupnika, što isključuje mogućnost restitucije« (Brown, 1985:20). Jasno je da pojedinac koji mora platiti restituciju ne može to učiniti ako je zatvoren (Cohen i sur., 1985).

Četvrto, kada se zahtijeva retribucija, a restitucija se izriče u skladu s probacijom ili uvjetnom kaznom, primarni problem postaje strah od financijskih poteškoća prijestupnika zbog kojih ne bi mogao isplatiti žrtvu (Brown, 1985). Kada financijske poteškoće maloljetnika i/ili njegovih roditelja predstavljaju primarni problem, sud može poništiti odluku o dijelu ili cijeloj restituciji. Zakon u državi Michigan, primjerice, kaže da sud mora anulirati dio ili čitavu svotu ako se čini da će isplata predstavljati problem za prijestupnika. Dodatno, zakon kaže da roditelj kojemu je izrečeno plaćanje restitucije može tražiti od suda modifikaciju svote ili ukidanje neplaćenog dijela. I u toj situaciji sud ukida dio ili čitavu svotu određenu za plaćanje. Očito je da briga za počinitelja i njegove roditelje ima prioritet u odnosu na žrtvu. Van den Haag (1975:236), međutim, tvrdi da bi »količina restitucije trebala biti neovisna o počiniteljevoj financijskoj sposobnosti i ovisiti o količini štete. Ipak, sposobnost plaćanja trebala bi odrediti u kojem roku bi svota trebala biti isplaćena«.

Ispitivanje restitutivnog kažnjavanja u našem maloljetničkom pravnom sustavu dovodi u pitanje potpunost kompenzacije počinjene štete. VWPA od 1982. pruža za to izvrstan primjer. Ovaj članak specifično ovlašćuje suce za izricanje restitucije u slučaju imovinskih delikata. Istovremeno, članak

ne zahtijeva obvezatno izricanje ove kazne. Umjesto toga, indicira se da sudac u slučaju neizricanja ove mjere navede razloge za njeno neizricanje. Činjenica je da nema specifičnih standarda za procjenu tih razloga (Brown, 1985). Naizgled, interes je usmjeren na to kako ova sankcija može utjecati na prijestupnike. U skladu s tim, članak obeshrabruje izricanje restitucije ako se čini da će ova sankcija zakomplicirati proces.

Konačno, ostvarenje »pravde« za žrtve otežano je činjenicom da tradicionalni proces kažnjavanja zahtijeva da se prvo provede zatvaranje delinkventa. U tom slučaju, »tradicionalni ciljevi zatvaranja i retribucije dovode do odluke suda o zatvaranju prijestupnika ... čime se funkcionalno isključuje mogućnost restitucije«. Jasno je da prijestupnik u zatvoru ima ograničene mogućnosti za isplatu štete žrtvi. U takvoj situaciji, žrtvino pravo na nadoknadu postaje sekundarno u odnosu na tradicionalni cilj retribucije.

Indikacija da restitutivna kazna nije kompatibilna sa postojećom praksom maloljetničkog pravnog sustava je i zamjena restitucije drugim oblicima kažnjavanja. Uobičajeno je da u slučaju izostanka dragovoljne nadoknade štete neposredno slijedi zatvaranje ili neplaćeni društveni rad (Brown, 1985). Sud ima ovlasti da promijeni uvjete restitucije u korist društveno korisnog rada. Kao posljedica navedenog, zločini definirani kao djela protiv pojedinca redefiniiraju se u djela protiv države.

Zaključak

Četrnaesti amandman Ustava SAD osigurava »jednaku zakonsku zaštitu« svih ljudi. Standardna interpretacija toga obećanja je da bi federalni i državni zakoni trebali irelevantnom smatrati socijalnu klasu, nacionalnost, religiju i spol. Tradicionalno, kriminolozi i politički aktivisti primijenjuju ovo značajno načelo jednakosti kada se radi o načinu na koji pravni sustav postupa s osumnjičenima, optuženima i osuđenima (Karmen, 1996). Tipično je da je glavni naglasak na diskriminirajućem tretmanu siromašnih ili nacionalnih manjina. Mogli bismo povući analogiju po kojoj je zločin novčić sa dvije strane – žrtvom i prijestupnikom. Da bismo ga shvatili, moramo se podjednako koncentrirati na obje strane. Tradicija je da naglasak bude na delinkventima. Sve do novijeg vremena, podjednako značajna činjenica diskriminacije žrtava izmicala je pozornosti (Karmen, 1996). Branitelji žrtvinih prava zastupaju njihovo ozakonjenje. U SAD, federalne i državne legislature uvele su zbog toga restitutivne zakone. Neki zastupnici restitucije naglašavaju da restitucija može pridonijeti ne samo financijskom uravnoteženju, već i procesu prilagodbe žrtve. Primjerice, Zehr (1985) tvrdi da sudjelovanje žrtve u

sudskom procesu prema svom napadaču pomaže osjećaju da je pravda ispunjena i boljem razumijevanju situacije. Drugim riječima, sudjelovanje u sudskom procesu i/ili financijska nadoknada štete pomaže žrtvama da osjete ispunjenje »pravde«.

Brižljiva evaluacija restitutivnih zakona i maloljetničke restitucije u SAD pokazuje da je restitutivno kažnjavanje konfliktno s tradicionalnim ciljevima kažnjavanja. Dok se s jedne strane čini da žrtva ima bolje izgleda za dobivanje nadoknade štete, s druge strane, zakoni su daleko od izjednačavanja ovih sankcija. Iako je originalni cilj restitucije vraćanje žrtve na financijsko stanje prije zločina, vidljivo je da na putu do toga cilja postoji niz problema.

Također se čini da ne postoji dovoljno volje od strane pravnih tijela da učine restituciju funkcionalnom alternativom tradicionalnim oblicima kažnjavanja. Pri tome se misli na praksu prema kojoj se u slučaju neispunjenja restitutivnih zahtjeva kazna izmijeni u neplaćeni društveno koristan rad. Evidentno je da sustav lakše izriče retribuciju kada je zahtijeva država nego pojedinac.

Činjenica je da žrtve zločina trpe zbog vlastite viktimizacije ali i zbog postupaka pravnog sustava (Elias, 1986). Žrtve ne trpe samo zbog sukoba s okrivljenima, čija se prava redovno uvažavaju, već i zbog službenih ciljeva. Konačni rezultat je da država postiže retribuciju nad počiniteljima putem institucionalizacije.

Globalno govoreći, čini se da sadržaji i trenutna upotreba restitutivnog kažnjavanja stoji u suprotnosti s njegovim simboličnim značenjem. Dok maloljetnički pravni sustav ne odredi svoju orijentaciju i ne stavi podjednak naglasak na prijestupnike i žrtve, neće se dogoditi značajnija promjena u ostvarenju »pravde« za žrtve. Kako zaključuje Elias (1986: 231):

Istraživanja potvrđuju da žrtve služe podupiranju legitimnosti države, postizanju političkih bodova, i povećanju socijalne kontrole. Braneći žrtve, vlada se može predstaviti njihovim prijateljem. Žrtve mogu pružiti značajnu političku prednost političarima i državnim službenicima koji sponzoriraju popularne programe kompenzacije i poduprijeti povećanje socijalne kontrole, ne u smislu redukcije viktimizacije već u smislu povećavanja moći države.

Literatura

1. Armstrong, T., Hoffer, M., Maloney, D., Remington C., Steenson, D. (1983): Restitution: A guidebook for juvenile justice Practitioners. Renom Nevada: National Council of Juvenile and Family Court Judges.
2. Bureau of Justice Statistics (1989): Our overcrowded Jails: A national Plight. Washington, DC: U.S. Department of Justice.

3. Beck.Zierdt, N. (1980): Tri-county juvenile restitution program. St. Paul, Minnesota: Research and Evaluation Unitm Crime Control Planing Board.
4. Binder, A. Shichor, D. (1982): Community restitution for juveniles: An approach and preliminary evaluation. *Criminal Justice Review*, 7, 46-50.
5. Brown Steven S. (1985): Restitution: A historical and legal review. New York: New York State Division of Crimminal Justice Services.
6. Coates, R.B., Gehm, R. (1985): Victim meets offender: An evaluation of victim offender reconciliation programs. Michigan City, Indiana: PACT Institute of Justice.
7. Cohen, A.W., Rhine E., Atkinson, H. (1985): Parole restitution: Developing guidelines for the New Jersey State Parole Board. Trenton, New Jersey: New Jersey State Parole Board.
8. Crotty, J. Meier, R.D. (1980): Evaluation of juvenile restitution program: Project detour. East Lyme: Connecticut: Behavioral Systems Associates.
9. Doernerm W.G. Lab, S.P. (1995): Victimology. Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing Company.
10. Elias, R. (1986): The politics of victimization: Victims, victimology, and human rights. New York: Oxford University Press.
11. Finn, P., Lee, B. (1987): Serving crime victims and witnesses. Washington, DC: National Institute of Justice.
12. Fishbein, P., Hamparin, D., Davis, J.M. (1984): Restitution programming for juvenile offender: Ohio Serious Juvenile Offender Program. Columbus, Ohio: Department of Corrections.
13. Friedman, L.M., (1985): Total justice. Boston, Massachusetts: Beacon Press.
14. Galaway B., (1988): Restitution as innovation or unfilled promise? *Federal Probation*, 52, 3, 3-14.
15. Haarman, G.B., Covington, C. (1981): Juvenile restitution project: An evaluation. Jefferson County, Kentucky: Department of Human Services, Office of Research and Planning.
16. Hunt, S.M. (1981): Two restitution programs: Similarities and differences. Washington, DC: National Institute of Justice.
17. Karmen, A. (1996): Crime victims: An introduction to victimology. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
18. Mažuranić, V. (1975): Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik, II dio, Informator, Zagreb.
19. McGillism D. (1986): Crime victim restitution: An analysis of approaches. Washington, DC: National Institute of Justice.
20. Roy, S. (1990): Offender oriented restitution bills: Bringing total justice for victims? *Federal Probation* 54, 3, 30-36.
21. Roy, S. (1993): Two types of juvenile restitution programs in two Midwestern Counties: A comparative study. *Federal Probation*, 57, 4, 48-53.
22. Roy, S. (1995): Juvenile restitution and recidivism in a Midwestern County. *Federal Probation*, 59, 1, 55-62.
23. Schafer, S. (1972): The victim and his criminal. New York: random House.
24. Schneider, A.L., Schnaider, P.R., Evers, M. (1981): Project data report for the fourth judicial district, Idaho. Washington, DC: National Institute of Justice.
25. Schneider, A.L.,Warner, J.S. (1989): National trends in juvenile restitution programming. Washington, DC: National Institute of Justice.
26. The president's task force on victims of crime (1982): Final report, december 1982. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
27. Upson, L. (1987): Criminal restitution as a limited opportunity. *New England Journal on Criminal and Civil Confinement*, Summer, p. 243-267.
28. Umbreit, M. (1988): Violent offenders and their victims. In Wright and Galaway (ed.): *Mediation and Criminal Justice: Victims, Offenders and Community*. Newbury Parkm California: sage.
29. Umbreit, M.m Coates, R.B. (1992): The impact of mediating victim offender conflict: An analysis of programs in three states. *Juvenile and Family Court Journal*, 43, 1, 21-28.
30. Department of Justice (1994): Violent crime control and law enforcement act briefing book. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
31. Van den Haag, E. (1975): Punishing criminals. New York, Basic Books.
32. Van den Haag, E. (1985): On sentencing, in Groves and Newman (ed.) *Punishment and Privilege*. New York: Harrow and Heston.
33. Wilson, M.J. (1983): Restitution as an alternative to incarceration: An interrupted time series assesment of five federally funded restitution programs. Eugene, Oregon: Institute of Policy Analysis.
34. Zehr, H. (1985): VORP evaluated, *Center for Community Justice Newsletter*, September 6.
35. Zehr, H. (1989): Justice: The restorative version. Elhart, Indiana: MCC United States, Office of Criminal Justice.

(preveo: Aleksandar Buđanovac)